

X. světový kongres rurální sociologie

Ve dnech 30. července až 5. srpna 2000 se stalo Rio de Janeiro hostitelským městem X. světového kongresu rurální sociologie. Souběžně se světovým kongresem zde probíhalo jednání XXXVIII. brazilského kongresu rurální ekonomie a sociologie. Toto spojení obou kongresů, zdá se, mělo spíše organizační než věcné důvody. Avšak jihoameričtí kolegové je považovali za důležité a užitečné.

Ústřední téma X. světového kongresu „Sustainable Rural Livelihoods: Building Communities, Protecting Resources, Fostering Human Development“ z různých úhlů reflektovalo problémy současného světového venkova: rozumné čerpání přírodních zdrojů, udržitelnost ekonomického a sociálního rozvoje, vytváření přijatelných podmínek pro život venkovského obyvatelstva.

Brazilský kongres rurální sociologie a ekonomie byl, naproti tomu, zaměřen na aktuální národní problémy. V úvodním slově bylo zdůrazněno, že země jako Brazílie musí považovat zemědělství za velmi významné odvětví, na jehož rozvoji závisí zaměstnanost, ekonomická konkurenceschopnost země, blahobyt obyvatelstva a jeho sociální rozvoj. Snad právě proto zde není tak striktně oddělována role sociologie a ekonomie, jako v USA či Evropě. Spjatost a podmíněnost ekonomického a sociálního vývoje je chápána v těsnějších souvislostech a badatelé obou vědeckých disciplín úzce spolupracují.

Na X. světovém kongresu rurální sociologie zastoupení brazilských vědců převažovalo jak v souhrnu akceptovaných abstraktů, tak ve skutečné účasti a prezentaci vědeckých prací na kongresu. Jednání světového kongresu se účastnilo cca 1600 vědců ze 72 zemí pěti kontinentů. Z Afriky bylo prezentováno 25 příspěvků z 10 států, 1380 prací bylo amerických, mezi nimiž ovšem výrazně převažovaly příspěvky jihoamerické (1170 prací). Severní Amerika se prezentovala 198 příspěvky ze třech států, Střední Amerika 12 příspěvků ze 4 států. Asii reprezentovalo 57 prací z 12 států, Evropu 186 příspěvků ze 33 států a 2 státy z Oceánie zaslaly 34 příspěvků. Musíme ovšem poznamenat, že někteří badatelé se prezentovali

několika příspěvky zároveň, např. v různých badatelských skupinách a projektech. Pořadatelská země Brazílie dominovala 1034 příspěvky. Nejčetněji byly zastoupeny Saõ Paulo (229), Minas Gerais (144), Rio de Janeiro (112) a Rio Grande do Sul (85 příspěvků). Evropští badatelé reprezentovali téměř všechna významnější výzkumná i univerzitní pracoviště rurální sociologie. Větší skupiny vědců přijely např. z Velké Británie, Francie, Norska, Švédska, Finska, Německa. Státy východní a střední Evropy byly zastoupeny mnohem skromněji, celkově asi 10 účastníky, z nichž 4 pocházeli z polských universit (v Toruni, Lodži a Krakově), autorka této zprávy je z pražské zemědělské univerzity.

Brazilská početní převaha měla pro cizince jeden nepříjemný důsledek: bez ohledu na angličtinu jako hlavní jednacím jazyk, četná jednání pracovních skupin postupně přecházela do portugalského, neboť ne všichni brazilští účastníci angličtinou vládli. Výjimkou byli badatelé z Paraná, kteří nedostatky v angličtině kompenzovali velmi dobrou němčinou.

Vlastní průběh kongresového jednání měl poměrně tradiční strukturu. Zahajovací řeč pronesl Joseph J. Molnar z USA, současný prezident IRSA. Uvedl, že ačkoliv světové kongresy rurální sociologie se konají vždy po čtyřech letech, někdy se zdá, že to není dost často, neboť problémů venkovských oblastí ve světě neubývá. Nejméně čtyři hlavní světové organizace (CARE, OXFAM, UNDP, the British Department for International Development) a možná i další, které se zabývají rozvojovými strategiemi, chápou právě rozvoj venkova v různých zemích světa jako jednu z výzev současné společnosti. Světové kongresy jsou proto jedinečnou příležitostí srovnávat různé přístupy a výsledky jednotlivých zúčastněných zemí.

V úvodním plenárním zasedání byla položena základní řečnická otázka „Jaký význam má sociální udržitelnost venkova?“ Ačkoliv se zdá, že odpověď na ni je celkem zřejmá, teprve ve světovém kontextu si uvědomujeme, o jak složitém problému hovoříme. Závěrečné plenární zasedání se zabývalo budoucností rurální sociologie a její úlohou při udržení životaschopnosti venkova. Na rozdíl od našich českých zkušeností je pozornost, věnovaná ve

světě výchově mladé generace rurálních sociologů a jejich začlenění do mezinárodní spolupráce opravdu značná.

Symposia probíhala v dopoledních hodinách v průběhu celého týdne. Z jejich názvů si můžeme udělat představu o základních diskusních otázkách: *Sociologická reflexe trvale udržitelného rozvoje* (diskutanti pocházeli z UK, Kanady, Brazílie, USA, Číny a Austrálie); *Sociologický přínos pro využívání přírodních zdrojů* (Austrálie, UK, Nigérie, Senegal, Holandsko); *Proces demokratizace ve venkovských oblastech* (USA, Brazílie, Korea, Tunis, Mexiko, Švédsko, Francie); *Nové přístupy v rozvoji venkovských lokalit* (Maroko, Tunis, Brazílie, Francie); *Zemědělství, příroda a sociální změna* (USA, Austrálie, UK, Mexiko); *Regionální ekonomická seskupení a agrární politiky – MERCOSUR, NAFTA, EC-CAP* (Mexiko, Uruguay, Argentina, Španělsko); *Obživa na venkově* (USA, Peru, Brazílie, Řecko, UK); *Nedobrovolné dosídlování: rizika, rekonstrukce, vývoj* (USA, Indie, UK, Nepál, Švýcarsko, Francie, Kanada); *Zemědělské technologie, společnost a sociální vědy* (Brazílie, UK, Francie, Itálie).

Diskuse na symposiích vycházely především ze zkušeností v mezinárodních výzkumných projektech. Evropští badatelé (např. z UK, Francie, Holandska) vystupovali zejména jako účastníci internacionálních pracovních týmů. Zástupci východní a střední Evropy zde neměli možnost uplatnění. Naše účast ve světových projektech prozatím vesměs chybí. Dostatečný prostor však byl dán v pracovních skupinách, jejichž jednání probíhala paralelně v průběhu celého týdne.

Pracovních skupin bylo celkem šedesát. Dotýkaly se celého kontextu venkovského života, jeho ekonomické i sociální oblasti. Vedle rozsáhlých konceptů globalizace, trvale udržitelného rozvoje, environmentální politiky, alternativních zemědělských hnutí, strategií adaptace v postmoderním světě, se objevovala velmi prakticky pojatá témata venkovského osídlování, dosídlování a přesídlování, zavlažování zemědělských plodin, ekonomické produkce potravin, agrárního obchodu, agroturistiky apod. Další tematický okruh zahrnoval pohledy na různé sociální skupiny (např. mládež, ženy, seniory, handicapované osoby),

sociální hnutí, sociální změny na venkově. Bylo projednáváno zákonodárství pro venkov, zdraví a blahobyt na venkově, venkovská správa a administrativa, kriminalita a násilí na venkově, role náboženství. Všechna dílčí témata směřovala k vytvoření koncepce přijatelné perspektivy pro rozvoj zemědělství a venkovských oblastí. Z našeho pohledu přirozeně skladba priorit rozvoje venkovských oblastí vypadá jinak. Ovšem evropská realita je jen malou součástí světového dění.

Nesporným přínosem účastí na kongresu je uvědomění si světové dimenze rurálního rozvoje. V různých zemích a světadílech mají odlišné významy slovní výrazy jako např. chudoba, bohatství, násilí, ekonomický rozvoj, sociální změna, kulturní identita, postmoderní vnímání rurality. Ne vždy dovedeme docenit význam pěstování manioku či kávy, význam zavlažování či výsledky rurálních osídlovacích strategií v jihoamerických zemích. Na druhou stranu, mnoho ekonomických a sociálních problémů je podobných či téměř identických, byť vznikají na různých kontinentech.

Účast na světovém kongresu byla pro Evropany limitována především vzdáleností. Rio de Janeiro patří k nejkrásnějším metropolím světa. Jeho stinnou stránkou je však vysoká kriminalita. Ta poněkud omezovala volný pohyb po městě a návštěvu památek. Nabídka kongresových exkursí zahrnovala dvě možnosti: malé farmy a kávovou plantáž. Exkurse nebyly zahrnuty v kongresovém poplatku a jejich dodatečná cena byla poměrně vysoká. Lze je hodnotit spíše jako průměrně zajímavé, i když z našeho pohledu byly navštívené objekty značně exotické.

Prezentace výzkumných výsledků na kongresech je důležitou součástí vědecké práce. Pro země střední a východní Evropy účast na nich bohužel často znamená tak velkou finanční zátěž. Snad by za úvahu stála možnost zřízení „národního fondu pro prezentaci výzkumných výsledků“, v němž by se především mladí badatelé mohli formou konkursu ucházet o financování příspěvek k účasti na zahraničních kongresech. Jen touto cestou se totiž můžeme postupně začleňovat do světového vědeckého dění.

Věra Majerová